משקולות מתכת מהתקופות הביזנטית והאסלאמית הקדומה מרובע המגורים שמצפון־מערב לתל לוד

אילה לסטר

שש משקולות שייכות למכלול כלי המתכת שנמצא בחפירה מצפון לתל לוד (ר׳ הדד, כרך זה): משקולת ביזנטית אחת וחמש משקולות מהתקופה האסלאמית הקדומה. המשקולות שימשו לשקילת מטבעות במסחר היומיומי. שלוש מן המשקולות עגולות (אחת מהן דמוית דיסקית) ושלוש מרובעות. המשקולות עשויות פליז ושחוקות כתוצאה משימוש רב; באחדות מהן היה קשה לזהות סימנים כמו צילוע בשולי המשקולת או כתובת על הפנים.

שיטת המשקל הביזנטית ממשיכה את זו שנהגה בתקופה הרומית, לפיה יחידת המשקל הגדולה היא הליברה (libra) השווה ל־324 גרם. יחידה זו נחלקת ל־12 אונקיות בנות 27 גרם כל אחת. בכל אונקיה יש שש נומיסמות בנות 4.5 גרם כל אחת; הנומיסמה הכפולה, שמשקלה 9 גרם, היא הנומיסמטה (Hendin 2007: 95–106, 212–234).

שיטת המשקל האסלאמית מבוססת על הדירהאם, שמשקלו כ־2.9 גרם, והדינאר, שמשקלו כ־4.15 גרם. חמש המשקולות מחפירה זו (מס׳ 2–6) מתבססות על עריכי הדינאר והדירהאם: שתי משקולות בנות 4 גרם כל אחת, אחת בת חצי דינאר, ואחת — כשליש הדירהאם. חקר המשקולות מתבסס על פרסומי האוסף של דייויד הנדין (Hendin 2007), שנתרם למוזיאון ישראל, ועל אוסף המשקולות מחוף קיסריה של ליונל הולנד (Holland 2009).

קטלוג (איור 1)

1. לוקוס 351, סל 2360.

משקולת עגולה, דמוית דיסקית, שבמרכזה בליטה ומעליה חריתה של צלב זעיר. האותיות NB בצדדים מלמדות על היותה בעריך של נומיסמטה. קוטר 1.8 ס״מ, עובי 0.45 ס״מ, משקל 9 גרם.

השוו Holland 2009: No. 59; משקולת זו, מקיסריה, כבדה יותר: משקלה 13 גרם ועריכה שלוש נומיסמטה.

איור 1. המשקולות.

2. לוקוס 139, סל 1210.
משקולת דינאר עגולה, דו־חרוטית, ובה מעגל עשוי בחריתה על הפנים, בקרבת השוליים, וכתובת לא ברורה, عمر(ان). על הגב במרכז יש מגרעת זעירה. קוטר 1 ס״מ, עובי 0.4 ס״מ, משקל 4 גרם.
ר׳ Holland 2009: No. 155, שם שרדה על הפנים הכתובת عمران.

3. לוקוס 692, סל 3840.
משקולת עגולה של דינאר שלם ועליה שרידי צילוע בחתך. על הפנים והגב שרידי גריעה במרכז המשקולת. המשקולת שחוקה מאוד. קוטר 0.85 ס״מ, עובי 0.45 ס״מ, משקל 4 גרם.

4. לוקוס 676, סל 3866.
משקולת מרובעת של דינאר שלם, ועל פניה שרידים של חריתה דמוית משולש(?). הגב חלק. יש שריטות בשוליים. רוחב 0.7 ס״מ, עובי 0.4 ס״מ, משקל 2 גרם.

5. לוקוס 351, סל 2359.
משקולת מרובעת שערכה כשליש הדירהאם. על הפנים יש עיגול שנעשה בעזרת מקב, ובמרכזו כתובת امر(?)/ عمر(?). רוחב 0.7 ס״מ, עובי 0.3 ס״מ, משקל 1 גרם.
ר׳ Holland 1986: No. 182.

6. לוקוס 90, סל 2377.
משקולת מרובעת, שערכה כשליש הדירהאם, בעלת פנים וגב חלקים. סימני גריעה זעירים על אחת הפאות. רוחב 0.7 ס״מ, עובי 0.25 ס״מ, משקל 1 גרם.
ר׳ Holland 2009: No. 142.

הפניות

הדד א׳ כרך זה. רובע מגורים מהתקופה האסלאמית הקדומה מצפון־מערב לתל לוד.

Hendin D. 2007. *Ancient Scale Weights and Pre-coinage Currency of the Near East*. New York.

Holland L. 1986. Islamic Bronze Weights from Caesarea Maritima. *American Numismatic Society Museum Notes* 31:171–201.

Holland L. 2009. *Weights and Weight-Like Objects from Caesarea Maritima*. Ḥadera.

BYZANTINE AND EARLY ISLAMIC-PERIOD METAL WEIGHTS FROM THE RESIDENTIAL QUARTER NORTHWEST OF TEL LOD

AYALA LESTER

(PP. 49*–50*)

Six brass weights were retrieved from the excavation conducted northwest of Tel Lod (Fig. 1; see Haddad, this volume). One of the weights dates to the Byzantine period, and the other five, to the Early Islamic period. The weights were used for weighing coins in daily trade. Three of the weights (Nos. 1–3) are round, and three (Nos. 4–6) are square. The weights are mostly worn from use, only a few exhibit traces of working on their edges, or of inscriptions.

The Byzantine weighing system continues that from the Roman period, based on the pound (*libra*), which is equal to 324 g. This unit is further divided into 12 ounces (27 g each), an ounce equaling to six *numisma* (4.5 g each). Weight No. 1 weighs 9 g; it is a double *numisma*, i.e., *numismata*. The Early Islamic weight system is based on the *dirham* (c. 2.9 g) and the *dinar* (c. 4.5 g). Of the five weights uncovered in this excavation (Nos. 2–6), two weigh 4 g each, one is a half *dinar* and one is one-third of a *dirham*.

CAPTION TO ILLUSTRATION

Fig. 1. The weights.